

Diarienummer: DO 2025/9424

Justitiedepartementet
ju.remissvar@regeringskansliet.se
ju.L5@regeringskansliet.se

Yttrande över Ett nytt brott och andra åtgärder mot människohandel (SOU 2025:119)

Diskrimineringsombudsmannen (DO) tillstyrker nedan nämnda förslag men framför även synpunkter som DO anser bör beaktas i den fortsatta beredningen.

Inledande synpunkter

DO är positiv till utredningens förslag och ambition att stärka det straffrättsliga skyddet mot människohandel och exploatering samt att genomföra det reviderade EU-direktivet på ett ändamålsenligt sätt. DO delar utredningens bedömning att människohandel är ett allvarligt samhällsproblem som kräver effektiva och samordnade åtgärder.

Det är viktigt att arbetet bedrivs sakligt och utifrån välgrundad kunskap om problemen och på ett sätt som inte diskriminerar individer.

DO:s synpunkter över enskilda delar av betänkandet

5.8 - 5.9 Straffrättsliga förslag

Effektiva rättsmedel och rätt till upprättelse

Utredningens förslag innebär en förstärkning av skyddet mot människohandel och exploatering, bland annat genom ett ökat fokus på brottsofferperspektivet. Detta är en positiv utveckling. DO konstaterar dock att varken utredningen i sin helhet eller förslagen behandlar frågan om att människohandel och exploatering kan ha koppling till diskriminering.

Arbetskraftsexploatering innebär att arbetstagare i utsatta positioner, ofta personer med utländsk bakgrund utnyttjas genom diskriminerande arbetsförhållanden och anställningsvillkor. I sådana situationer kan arbetsgivarens exploaterande agerande både utgöra ett brott enligt straffrätten och en överträdelse av diskrimineringslagen.

Det är vidare angeläget att brottsofferperspektivet inte enbart förstås som en fråga om skydd och stöd, utan även som en fråga om drabbade individers

tillgång till effektiva rättsmedel för att få upprättelse. Diskrimineringslagen och brottsbalken kan i detta avseende komplettera varandra.

Mot denna bakgrund bör regeringen i den fortsatta beredningen särskilt analysera hur de föreslagna straffrättsliga förändringarna förhåller sig till diskrimineringslagens bestämmelser, och klargöra i vilka situationer parallella bedömningar enligt båda regelverken kan vara aktuella för att bidra till ett effektivt skydd och även möjlig upprättelse för den enskilde.

6.5 Frågor om hjälp och stöd samt skydd av brottsoffer

Motverka risker för stigmatisering eller diskriminering av individer

I betänkandet beskrivs att ett av huvudområdena för ändringarna i direktivet rör frågor om identifiering av, hjälp och stöd till, samt skydd av brottsoffer. Det finns idag utarbetade allmänna indikatorer i manualen om misstanke om människohandel som beskrivs av den nationella samordningen mot prostitution och människohandel.

Direktivet beskriver i skäl 4 att ”människohandel kan förvärras om den sammanfaller med diskriminering på grund av en kombination av kön och andra diskrimineringsgrunder som är förbjudna”. I direktivet framgår även att ”medlemsstaterna bör därför ta vederbörlig hänsyn till brottsoffer som drabbas av sådan intersektionell diskriminering och till den ökade sårbarhet som detta leder till genom att föreskriva särskilda åtgärder där det förekommer diskriminering på samverkande grunder”. Vidare framgår av direktivet ”att särskild uppmärksamhet bör ägnas åt diskriminering på grund av ras och etniskt ursprung”.

Mot denna bakgrund menar DO att fler diskrimineringsgrunder bör synliggöras i manualen, exempelvis funktionsnedsättning. Idag lyfts kvinnor, män, flickor, pojkar och transpersoner särskilt fram. DO menar också att intersektionell diskriminering bör synliggöras i det samordnande arbetet.

Det kan finnas risker för diskriminering när ansvariga aktörer ska identifiera sårbara grupper och individer. Identifieringsmekanismer som bygger på generella indikatorer eller riskprofiler kan, även om de är neutralt utformade, i praktiken leda till stigmatisering och indirekt diskriminering. Om exempelvis indikatorer starkt knyter an till kön, ekonomisk utsatthet och att inte behärska svenska väl kan kvinnor med viss etnisk tillhörighet oftare bli föremål för kontroller eller misstanke, utan individuell grund. Det är därför av stor vikt att offentliga aktörer inom socialtjänst, hälso- och

sjukvård, och utbildning får stöd i att göra objektiva och individuella prövningar.

Beslut i detta ärende har fattats av diskrimineringsombudsman Lars Arrhenius efter föredragning av utredaren Madeleine Kaharascho Fridh. I den slutliga handläggningen har också enhetschefen Cecilia Narby och sektionschefen Lars Lindgren och strategiska rådgivaren Anna Eriksson och experten Tarik Qureshi deltagit.

Lars Arrhenius